

מנשרתחן נשרמה

עיונים ופנינים בפרשה מבינת מדרשו ושיפוריו של
הגאון הינוקא רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

תשרי
104

פרשת וילך - יום הכיפורים

יום הכפורים

הקב"ה נתן את יוה"כ לישראל בשמחה רבה שיוכלו להיטהר מכל עוונותיהם

בתנא דבי אליהו (פ"א) ובפסיקתא רבתי (פיסקא כג) דרשו על הפסוק בתהלים (קלט, טז) "ימים יצרו וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם" שזהו יום הכפורים לישראל, שהוא שמחה גדולה לפני מי שאמר והיה העולם שנתנו באהבה רבה לישראל. וכלשון המשנה בסוף מסכת יומא (פ"ח, משנה ט) על יום הכפורים: אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרין, מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר (ביחזקאל לו, כה) "וְיִזְרְקֶיךָ עֲלֵיכֶם מִיּוֹם הַיּוֹם וְהָיִיתֶם מִפְּלִיטָה מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם", ואומר (ירמיה ז, ג) "מִקִּנְיָה יִשְׂרָאֵל ה' מה מקוה מטרה את הטמאים, אף הקב"ה מטרה את ישראל".

גדול כח יום הכפורים לכפר על כל החטאים מעצם קדושת היום

וכח כפרת העוונות ומחילת החטאים נעוץ בעצם קדושת יום זה, וכמובא במסכת יומא (בדף פה ע"ב) ונפסק ברמב"ם (בהלכות תשובה פ"א, הלכה ג) שעצמו של יום הכפורים מכפר לשבים, שנאמר (ביוקרא טז, ל) "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפְּרְךָ אֱלֹהֶיךָ לְטַהֵר אֶתְּיָתְּךָ מִכָּל חַטֹּאתֶיךָ לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ".

כח יוה"כ נעוץ בקטורת המכפרת על לשוה"ר שבזה נטהרים מכל טומאה ומזדככים מכל גשמיות

וביאר המהר"ל (בדרוש לשבת תשובה), שביום הכפורים שורה השכינה בישראל על ידי עבודת הקטורת, ולכן הם זוכים להיות נקיים כמלאכי השרת. וכל המצות של יום גדול וקדוש זה הם בכדי לסלק את הגופניות שבאדם עד שהוא כמו מלאך לגמרי, ושתיטיב בו הנשמה כראוי.

ביוה"כ נמשכת הארה עליונה מאד על האדם עד שמתעלה מעל כל הגשמיות ואחיות המזלות

ויבארו הדברים עוד על פי המובא ברעיא מהימנא בזוהר משפטים (דף קטז ע"א) שיום הכפורים הוא כעין עולם הבא ממש שאין בו אכילה ושתיה וכל צרכי האדם הגשמיים, והוא ענין ממש הענויים של יום הכפורים. וביאר הגר"א בספרא דצניעותא (פ"א, דף יז ע"ג) שבשבת מאיר אור הבינה ואל המלכות, שהיא כנגד השבת, ללא אמצעי, אבל ביום הכפורים היא עולה ממש אל הבינה, ומתבטל כל אחיות המזלות וכל עניני הגשמיות בשרשם.

כח תשובת יוה"כ היא מפני שמאס בכל עניני הגשמיות והוא תשובה מאהבה

ולכן עצמו של יום מכפר, כי כאשר זוכה שאין בו שום אחיזה מהגשמיות, בוודאי זוכה לתשובה אמיתית, וכמו שכתב הדברי חיים (פ' כי תצא) שמה שאמרו חכמים בתורת כהנים (פ' קדושים כ, כו) שלא יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי - זהו בצדיק שלא חטא מימיו, שעליו מחויב לומר שמה שמונע מהתאוות הוא משום גזירה, כי הוא יכול להשתמש בגשמיות לצורך הרוחניות ולתקן את כל חלקי הקדושה שנתלבשו אחר חטא אזה"ר בלבוש הגשמי העכור, אולם מי שחטא ובא לתקן לעשות תשובה, עיקר התשובה שיבא לידי מדה זו שיהא התאוה נמאס באמת בעינו כדבר המאוס, מחמת גודל עשותו תשובה מאהבה.¹

לדעת רשב"י ודעימיה כל התורה נקראת שירה

וענתה השירה הזאת לפניו לנד כי לא תשכח מפי זרעו (לא, א) במסכת שבת (דף קלח ע"ב) מובא שכל שנכנסו לחרם ביבנה אמרו ועתידה תורה שתשתכח מישראל באחרית הגלות, ורשב"י אמר שחש ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר 'כי לא תשכח מפי זרעו', וביאר המהרש"א שסבר רשב"י ש'וענתה השירה הזאת' זהו כל התורה [וכן הוא לדעת רבה במסכת סנהדרין (דף כא ע"ב) שלמד מפסוק זה שיש לכל אחד מצוה לכתוב ספר תורה משלו], אבל חכמים שאמרו שתשתכח תורה, סברו שפסוק זה עוסק בשירת האזינו וכמו שפירש"י ועוד רבים.

התורה שבעל פה הותרה להיכתב כדי שלא תשכח השירה

ובספר אפריון (לא, יט) ביאר שזהו מאמר הקב"ה 'ועתה פתבו לכם את השירה הזאת ולמדנה את בני ישראל שימיה בפייהם, למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל', שמרמז על מה שהותרה כתיבת התורה שבעל פה אחר שרבו הצרות ונתמעטו הלבבות וגברה השכחה, וכמו שדרשו רבי יוחנן וריש לקיש במסכת גיטין (דף ס ע"א) ובמסכת תמורה (דף יד ע"ב) על הפסוק בתהלים (קט, קכו) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', שמוטב תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מישראל, וזהו שמרמז הכתוב 'ועתה' כתבו לכם רק את השירה 'הזאת', היא תורה שכתב, אבל יבוא זמן שגם את התורה שבעל פה תצטרכו לכתוב.

לימוד התורה בשמחה ובניגון הוא סגולה גדולה לזכור את התורה

אמנם עיקר כח הזכירה בתורה שבעל פה היא כאשר יתקיים 'ושימה בפיהם' ממש, שהיה דברי התורה שגורים בפה האדם. וזהו על ידי שישנם הרבה ויהיה רגיל ללמוד את התורה בשמחה ובניגון, וכמו שאמר רבי שפטיה בשם רבי יוחנן במסכת מגילה (דף לב ע"א), וכל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו אומר הכתוב ביחזקאל (כ, כה) "וְגַם אֲנִי נִתְתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים וְגַם שְׁפָטִים לֹא יִחִי בָהֶם", וכתבו תוספות (שם) שהיו רגילים ללמוד המשניות בזמרה, לפי שהיו שונים אותן על פה, וע"י כך היו נזכרים יותר, וכמו שכתב הש"ה (במסכת שבעועות, ר"נ מצוה סג) שאחד מדרכי עסק התורה הוא שיהיה הלימוד בשיר, בין במקרא בין במשנה, וכתב שלזה נמצאו ספרי משנה קדומים שהיו כתובים עם ניקוד וטעמים, וכן העיד בספר מצרף לחכמה (פ"ח) שראה משניות בכתב יד עם נגינות הטעמים.²

כאשר מזמור את התורה לא יפריע לו שום דבר מלזכור את התורה

וכך יוכל לזכור את התורה בכל מצב שהוא, ולא יתבטל ממנה לעולם אף בעת צרה וצוקה, וכפי שאמר דוד בתהלים (קט, נד) "זְמִירוֹת הָיִי לִי חֻקֶּיךָ בְּבַיִת מְגוֹרֶיךָ", וביאר החיד"א בספר דבש לפי (מערכת א תז) שמה שהיו דברי התורה שגורים בפיו כומר, הועיל לו שלא ישכח חלילה את התורה מתוך צער, וכאשר היה גר ונודד.²

כאשר לומד את התורה בשמחה ובשירים היא תחזר אחריו בעולם הבא

ובזה אף תחזר התורה אחריו בעולם הבא, וכמו שאמר רבי עקיבא במסכת סנהדרין (דף צט ע"א) 'זמר בכל יום זמר בכל יום' ופירש"י 'היה מסדר לימודך, אע"פ שסודר בפין כומר, והוא יגרום לך שתהא לעולם הבא בשמחה ובשירים'.³

¹כמשל המובא בתנא דבי אליהו שם, שהוא כמלך בשר ודם אשר היו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הובלים ומשליכים אותם כנגד פתח של מלך, וכשהמלך יוצא ורואה הובלים הוא שמח שמחה גדולה, ולכן נדמה יום הכיפורים, שנתנו הקדוש ברוך הוא באהבה רבה ובשמחה, ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעוונותיהן של ישראל, אין מתעצב בלבבו, אלא שמח שמחה גדולה, ואומר להם לראים ולבגעות לאפיקים ולגאיות, בואו ושמוחו עמי שמחה גדולה, שאני מוחל לעוונותיהם של ישראל.

²בספר עבודת המלך (בהלכות תשובה שם) פירש בדעת הרמב"ם שגדול כוחו של יום הכפורים לכפר אף ללא ד' חילוקי כפרה, וכמדויק מדבריו בפירושו למשנה (יומא פ"ח, משנה ו), וכמדויק בלשון הירושלמי מסכת יומא (פ"ח ה"ז) וסנהדרין (פ"א ה"א) ושבעות (פ"א ה"ג), וכ"ה בספרא (אמור ריש פ"ד).

³וביאר, שמאחר שקטורת מכפרת על עוון לשון הרע כמובא במסכת יומא (דף מד ע"א) ונחבים (דף פח ע"ב) וערכין (דף טז ע"א), ועוון זה הוא אשר גורם לסילוק השכינה מישראל, ולכן כאשר מתכפר עוון זה ביום הכפורים על ידי הקטורת, חוזרת השכינה ושורה על ישראל.

⁴ועל דרך לשון קדשו של האור החיים (ויקרא יח, ב) ש"לא יושג הנצחון החפץ, אלא דוקא במצעות הורחת הדבר מדעתו ומחשבתו לכל ראות הכיור ולא יחשוב בו, אבל אם ענינו ביטוי דבר, הנה הוא מסתכן, וכמעשה דוד המלך עליו השלום כשנסבב הדבר, וראה מה שראה, נתעורר לבו שהיה חלל ועשה מעשיו, ואפילו תחילת המחשבה בדבר זה תגורם תגבורת והולדת טבעיות החפץ ותגבורתו. ולזה נתחכם חכם החכמים שלמה המלך עליו השלום ואמר (משלי א י) בני אדם יפתחו חסאים, פירוש בחינת החסא, אל תאבה, פירוש לא תנסע עם פתויין בטויען ונטען, אריכות הגשחה החושב אפילו לבחינת השולל תפעיל הגברת החפץ ותהפך הרצון אליה".

¹ובתפארת ישראל על המשניות (ערכין פ"ד, בועז א) חידש שהיו לחכמי המשנה זמירות מיוחדות לכל משנה ומשנה כדי לחזק המשנה בכח הזכרון. כי על ידי הניגון נזכר היטב השינה דמתניתין, מפני שהיה הזמר מסודר לפי התיבות והבבות שבמשנה. ולכן כמה פעמים בחר התנא בתיבה זו ופעמים באחרת, הזמר כפי משקל קול השיר המיוחד להמשנה. ולכן לפעמים נשנה בבה שניאית תיירה במשנה, כי היא בכלל זו ואין צורך לומר זו, וזהו בכדי לשקול בבות המשנה כפי הבנות שבפרי השיר. ולכן אף שהיה חסור מחסרא לא שינו את נוסח המשנה, בכדי שלא יתבלבל השיר המיוחד לה ויתבלבל הזכרון ותשתכח המשנה חס ושלום.

ומבא בשם הגדולים (מערכת גדולים, אות ז), שהיה חכם אחד בעיר צפת בזמן מרן הבית יוסף והאריז"ל ושמו רבי יוסף אשכנזי, שהיו קורין אותו 'תנא' מפני שהיה שונה המשניות בניגון. זמרה שאמרו במסכת סוטה (דף לה ע"ב) שנעשה על כך דוד, ביאר החיד"א (בדבש לפי שם), שהו מפני שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, והיה לו לדוד לומר 'חוקיך אומר', אבל זמירות היו לו חוקיך משמע קלים כזמירות.

ובמסכת שבת (דף קו ע"ב, ועוד הרבה) אמרו 'גמרא גמור, זמורת תהא', ופירש"י שהוא בלשון תמיהא, וכי זמורת תהא, וביאר המהרש"א (בסוגיא בסוטה שם) שה'זמר' הוא בפיו של אדם לפי שעה, אבל דברי תורה הם צריכין תמידית שלא ימושו מפיו כדי שלא ישתכחו ממנו, אמנם העירך (ערך גמר ב) ביאר זאת בלשון נוחתא, שכדי שיזכה לגמור ולשון את לימודו צריך ש'זמורתא תהא', וכמו שפירש בדבריו בספר שבת של מי (שבת קיג ע"א), ואף בלשון רש"י ש'לדקדק שכתב 'אומר השמועה בזמירה בעלמא בלא צורך', אבל כאשר מטרותו בזמר בכדי לשון הלימוד ולזכרו, בוודאי אין צורך גדול מזה.

²בפרי דציק (פ' אחרי מות אבות ג) ביאר דברי הרעיא מהימנא בזוהר פנחס (דף רכג ע"ב) שעל ידי שרגיל ללמוד המשניות בזמרה, הוא זומר את כל העריצים העומדים כנגדו לזכות למעלת קנין התורה, ומתקן את מידת הכעס.

”ויאמר לו איפה” (בראשית ג, ט)

משיעור יום א' וארא תשע"ב וסוכות תש"פ

והיא כענין המִטָּה שהוא ישר, וכנגד מידת יעקב אבינו שנאמר בו "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ), ובו תלוי עסק התיקון והרפואה לחטא עץ הדעת כמו שאמרו במסכת בבא מציעא (בדף פד ע"א) ששופריה דיעקב כעין שופריה דאדם הראשון, וכמובא בתיקון"ז (תיקון סט, בדף קיב ע"א). והכל על ידי שזכה למטה מידת האמת, שעל ידה ניצח את השקר של לבן, וכמו שאמר (בבראשית לב, יא) "כי במקלי עברתי את הירדן הזה". ונרמזת בה האמת שבדרך הקודש, כי המטה צידו האחד בארץ כמ"ש 'ותשלך אמת ארצה', וראש המטה בידו כמ"ש 'בתהלים (ק"ט, קס) 'ראש דברך אמת'."

כל ישועת האדם ותקוותו תלויים בכך שיתחיל להיות "הוא" בעצמו

וכפי אשר מתקיים באדם 'ותשלך אמת ארצה' כאשר נכנסת בו עצת וזוהמת הנחש - אשר בזה הוא מאבד את רגליו ונשאר בארץ, וכעין קללת הנחש, כן לעומת זאת כאשר הוא מתנער מעצתו וזוהמתו, ומתבונן על פי מידת האמת ורוצה ומסכים לעבוד את הקב"ה עם כל השפעת והכלים הקיימים אצלו במקומו ומדרגתו, מתקיים בו הכתוב 'ראש דברך אמת' - שנעשה לו עילוי ותקומה ויכול לילך ולהתקדם.

כי זה כלל, שכל ישועת האדם ותקוותו תלויים בכך שיתחיל להיות 'הוא' בעצמו, כי מידת אמת זו גדול כוחה להרים את האדם ולהביאו לשלימות. כי מה שהאדם אינו מאמין בעצמו זהו מפני שאינו מכיר כלל את עצמו, ומנסה כל ימיו להיות כעין חבריו ולמצוא חן בעיני בני אדם, ומאחר שאינו אוהז במטה ומידת האמת, לכך אינו מתקדם ואינו מגלה את כל האוצרות הטמונים בו.

כשאין האדם במקומו האמיתי אינו מאמין שיכול להושיע

ונרמז ענין זה במה שאמר משה להשי"ת (שמות ד, א) "והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי", כלומר שאין האדם מאמין שיכול להיושע ולהגאל, והשיבו על כך השי"ת (שם, ב-ד) "מה זה בידך, ויאמר משה, ויאמר השליכהו ארצה, וישליכהו ארצה ויהי לנחש, וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו", כלומר, שהשיבו שמה שאין מאמין האדם בעצמיותו וחפץ במקומו ומדרגתו, הוא מפני שהתקיים בו 'וישליכהו ארצה ויהי לנחש' - שהשליך לארץ את האמת שהוא המטה, וכמ"ש 'ותשלך אמת ארצה', ובה מתקיימת בו קללת הנחש ואין לו רגלים לעלות ולהתקדם. אבל כשירצה לעבוד את הקב"ה ממקומו ומדרגתו יתקיים בו 'ויחזק בו ויהי למטה בכפו', וכמ"ש בתהלים (פ"ה, יב) "אמת מארץ תצמח" - שתיכף נעשית לו תקומה ומתבטלת ממנו קללת הנחש, ועל ידי זה יוכל להיושע בכל מה שצריך.

על ידי האמת הגיע יעקב מעל מדרגת המלאכים וגילה בכל ישראל ששער השמים נמצא אצל כל אחד במקומו

ומתוך ההשלכה לארץ מתקוממת ומתעלית מידת האמת, וכמהטה - שצידו אשר בארץ מתהפך בעת התקומה להיות צד ראש המטה. והכל הוא בכוחו של אבינו יעקב עמוד האמת, אשר נטע כח בכל זרעו אחריו לבוא למדרגת האמת ולהניצל מהמיתה ועצת הנחש, עד אשר יתקיים בהם 'ויחזק בו ויהי למטה בכפו' - שיזכו כולם לעילוי ותקומת האמת, וכענין 'ראש דברך אמת'. ולכן כאשר קטרו המלאכים על בריאת האדם מצד מידת האמת אשר היו אחוזים זה, וטענו שכל הברותיו ותנועותיו אחוזים בשקר וחנופה, השליך הקב"ה מידת אמת זו, כי צפה שעתיד לבוא יעקב אבינו שיזכה למעלה יתירה על המלאכים, והוא יפעל ויתקן את כל זרעו שיזכו כולם לעילוי ותקומת האמת, ואף מידת האמת של המלאכים תבוא למעלה ותקומה יתירה, ובה נשתק קטרוגם. כי השיג יעקב כל כך את מידת האמת, עד שכלפי עבודתו ומדרגתו במידת האמת נחשבו אף המלאכים כיוצאים חוץ לגבולם ומקומם והולכים למטה או למעלה ממדרגתם.

וזהו שנרמז בכתוב (בבראשית כח, י) 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה'. שכאשר יורדת הנשמה מעולם העליון הנקרא באר שבע לעולם הזה הנקרא חרן כמובא בזהו ויצא (בדף קמז ע"ב). 'ויפגע במקום' (שם, יא) - שדבק באמת שהוא 'מקומו' האמיתי, והתפלל לקב"ה ממדרגתו

עץ הדעת טוב ורע הוא שגם הטוב שבו נעשה מעורב ברע - שרוצה טוב שאינו שייך לו ולמדרגתו

אמרו חז"ל בבראשית רבה (ח, ה) שבשעה שרצה הקב"ה לבראות את אדם הראשון קטרו גבולו מלאכי האמת שלא יברא מפני שכולו שקרים, ונטל הקב"ה את האמת והשליכו לארץ וכמ"ש בדניאל (ח, יב) 'ותשלך אמת ארצה'. והענין הוא, שבכל אדם טמונים אוצרות לאין שיעור, ובאמת השער אל הדביקות ולכל המעלות כולם נמצאים בליבו של האדם, אלא שאחר חטא עץ הדעת טוב ורע אין האדם מחפש את כל הטוב במקומו שלו, אלא חושב שישגו במרחקים, ולכן הוא מונח תמיד או בעץ הדעת 'טוב' - שהוא חפץ בטוב שרחוק ממנו ואינו שייך כעת למדרגתו ועבודתו, או שאוהז ב'רע' - שחושב שמקומו הוא רחוק ואין לו תקוה, אבל אינו אוהז בעץ ה'חיים' - שהוא מקומו שלו ומדרגתו האמיתית שעל ידו יוכל להוציא את כל הדברים העצומים הטמונים בו. כי באמת אם היה האדם מתבונן ואוהז במדרגתו האמיתית היה תיכף רואה את כל הטוב שבו.

הקב"ה פונה לאדם אלא שאינו נמצא במקומו האמיתי ורוצה הוא להיות מישהו אחר

וזהו עצת הנחש - המפתה ומסבב את האדם שלא ירצה להיות במדרגתו ומקומו האמיתי, וכפי שפיתה ואמר לחוה "ונפקחו עיניכם והייתם כא-להים יודעי טוב ורע" (בראשית ג, ה), כלומר שמדרגת האדם ומקומו האמיתי אינו טוב, וצריך הוא לאחוז למעלה ולמטה במקום שאינו שייך אליו באמת.

ומפני זה אין האדם יודע מכוחו הטמון בפנימיותו, ואין נודע לו מעלת נשמתו, וגודל הפעולות הטובות היכולים לצאת ממנו - הכל מפני שאינו יודע ומכיר את גבולו ומקומו האמיתי. כי קודם החטא, אף שהיה אדם הראשון יודע מעבודת השרפים והמלאכים הקדושים, היה יודע גם את מקומו ועבודתו כפי מדרגתו, אבל לאחר החטא יצא מגבולו ומדרגתו. ולכן קרא אליו הקב"ה ושאלו "אֵיפֶה", כלומר היכן אתה במקומך ומדרגתך, כי לא אחז עוד במדרגתו האמיתית, והיה חפץ במה שחוץ לגבולו ומקומו - או באשר הוא למעלה ממדרגתו או באשר הוא למטה ממדרגתו.

הקב"ה נתן לאדם גן עדן במקומו אבל על ידי שחפץ במה שאינו שייך למדרגתו מגיע לענין מיתה

ובתחילה נתן הקב"ה לאדם גן עדן במקומו, אך על ידי שחפץ במה שאינו שייך למדרגתו, בא לענין מיתה. וכן הוא בכל אדם, שבמקומו האמיתי יש את כל שפעו הנצרך לו באמת, אבל על ידי שחפץ במה שאינו שלו ולמעלה ממדרגתו, או שאינו יודע ומבין את גודל מעלתו הקדושה וחפץ ברע וכיוצא, בא חס ושלוש לצד המיתה, וכפי שציוה הקב"ה לאדם (בבראשית ב, טז-יז) "מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות". כי על ידי שחפץ בטוב שאינו שלו ועולה למעלה ממדרגתו, או שיוורד למטה ממקומו וחפץ ברע, בא לצד המיתה ומתנתק מצד החיים, וכמ"ש (בתהלים קא, ז) "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני", וכאותה עיר שהיו דוברים בה אמת בלבד ומפני זה לא מת בה אדם קודם זמנו כמובא במסכת סנהדרין (בדף צז ע"א), כי בשקר נאחז צד המיתה.

כשאדם יכיר את עצמו ויקבל את מדרגתו ומקומו רק אז יוכל ללכת ולעלות

וכאשר יכיר אדם את עצמו ויעריך ויקבל את מדרגתו ומקומו, רק אז יוכל ללכת בעבודתו יתברך ובכל דבר ודבר כראוי. כי כאשר נוטה אחר עצת הנחש המטה את לבבו להשיג איזה מעלה גדולה ונשגבה שאינה שייכת לעבודתו, בא לידי "רגליה יורדות מות" (משלי ה, ה) - שאין ביכולתו לילך ולהתעלות, כי השקר אין לו רגלים כמובא במסכת שבת (בדף קד ע"א). ועל כן העניש הקב"ה את הנחש שיהיה ללא רגלים כמ"ש (בבראשית ג, יד) "על גחונך תלך" ואמרו בבראשית רבה (כ, ה) שרגלים היו לו ונקצצו, והוא מידה כנגד מידה על שגרם לאדם לאבד את רגליו שלא יוכל לילך הלאה מתוך מקומו האמיתי.

הדרך שישוּב האדם למקומו ומדרגתו היא על ידי מידת האמת

והדרך להניצל מעצת הנחש שנשטרשה באדם היא על ידי מידת האמת,

השבת מידת האמת בחיצוניות הוא ע"י קיום התורה והמצוות בשמחה

אלא שזה כלל, תמיד לצריך לפעול ולתקן כל דבר בפנימיותו ובחיצוניותו, וכן הוא גם במידת האמת, שבכדי שישוּב האדם להיות 'הוא' בעצמו ולא יצא חוץ לגבולו וילך חוץ למדרגתו מעלה או מטה, צריך הוא לשוב למידת האמת בחיצוניות ובפנימיות. ב'חיצוניות' הוא על ידי עסק התורה וקיום המצוות בשמחה, שאף שידוע בעצמו שבפנימיות ליבו רחוק הוא מאוד מהשי"ת ועסק התורה, כאשר יקיים את המצוות ויעסוק בתורה בשמחה ובחיות, יוכל לשוב ולהיות 'הוא' בעצמו באמת.

בשבת קודש וימים טובים משיבים את האמת בחיצוניות

והוא ענין שבת קודש, שאף שידוע האדם שיש את ימי החול, שהם כנגד כל הריחוק והעבודות והשעבוד כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר פנחס (בדף רמג ע"ב), מכל מקום כאשר באה שבת מסיר האדם מעצמו את כל לבושי החול, שהם כל המחשבות מהצד החולין והריחוק שבו, ומקבל לשבת בשמחה, ושומר את מחשבתו מלחשוב מימי החול, ומשנה את כל עניניו לדביקות בשמחה בה' ב"ה, אף שהוא בחיצוניות, וכמ"ש בישיעיהו (נח, יג) "אם תשיב משבת רגלך וגו' וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר", ואמרו במסכת שבת (דף קיג ע"א) שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול, ועוד, שלא יהיה הלוחך של שבת כהלוחך של חול, שכל זה הוא כנגד מה שמשיב האדם את עצמו אל האמת בחיצוניות, שהוא כנגד מצוות השבת.

השבת האמת בפנימיות הוא שכל צערו של האדם יהיה על שאינו במקומו האמיתי

ולחשיב את עצמו אל האמת בפנימיות הוא כנגד מצוות התשובה, שרק על ידי וידוי ותשובה יכול האדם לזכות לאמת בפנימיותה. כי כאמור ענין הרחוק והצער של האדם בעולם הוא מכך שיצא חוץ למקומו ואינו נמצא במקומו האמיתי, ולכך הצער האמיתי של האדם אינו בכל מה שנראה בעיניו כחסרון וצר לו, אלא צערו האמיתי צריך להיות על זה שאינו נמצא במקומו האמיתי, וזה שאמר התנא 'וחיי צער תחיה' - שכל הצער שלך לא יהיה אלא על כך שאתה אינך 'אתה', ועל זה לבד צריך להצטער האדם, ולא על כך שאינו משיג מדרגות של אחרים שאינם שייכות אליו.

ביום הכיפורים מתענה על כך שיצא חוץ למקומו

וזה החילוק בין שבת קודש ושאר ימים טובים ליום הכיפורים, שבשבתות וימים טובים נתקן הכל בחיצוניות - שהאדם שב למקומו על ידי שמחה ועונג באכילה ושתייה של מצוה, אבל ביום הכיפורים נתקן הכל בפנימיות כמובא בדברי רבנו האר"י (בשער הכוונות, דרוש א דיוה"כ), שעל ידי מצוות העיניו נתקן כל הריחוק של האדם מעצמו ומפנימיות לבבו כאשר יצא חוץ לגבול מקומו ומדרגתו, שרצה בטוב שאינו שלו או ברע ח"ו - שעל ידי כל זה בא לידי חטא (כי שורש כל החטאים הוא מעץ הדעת טוב ורע), ועל ידי ההבלים היוצאים מפי האדם התפילה ובעיקר בשעת הוידוי (כמובא בדברי רבנו האר"י שם בדרוש ב), זוכה לשוב אל מקומו ומדרגתו האמיתית באמת.

עבודת יום הכיפורים שיקח אף רגע אחד שיהיה לפני השי"ת ממקומו האמיתי

ועיקר המדרגה שצריך לבוא ביום הכיפורים היא שיוציא האדם הבלים מפי בדיבורי התפילות והוידוים לפני השי"ת מתוך מקומו ומדרגתו האמיתית באמת, ועיקר טעם מה שמרבים בוידוים ביום הכיפורים הוא בכדי שימצא האדם רגע אחד של כוונה אמיתית מהלב לפני השי"ת. כי מאחר שהתרחק מאוד ממקומו האמיתי, אינו יכול להוציא דיבור אמיתי לפני ה' ב"ה, ולכן תקנו לנו חז"ל כמה וכמה וידוים - כדי שימצא על כל פנים רגע אחד שיעמוד לפני השי"ת באמת ממקומו ומדרגתו ויהיה אמת לפני השי"ת, ובזה ישיב את כל פנימיות ליבו לפני השי"ת.

בסוכות עבודת השמחה היא גם בפנימיות כי שב למקומו גם בפנימיות

ולכן לאחר יום הכיפורים נכנסים תיכף לסוכות שהוא זמן השמחה, כי אחר שנתקן גם האמת בפנימיות, אז היא שמחה שלמה לפני השי"ת, שהשמחה איננה רק בחיצוניות, אלא היא שמחה היוצאת מלב שנתקן ביום הכיפורים, ותיקון האמת בפנימיות וחיצוניות מעלה ומגביה את כל אברי האדם לשמוח לפני השי"ת.

וזהו שנאמר ביעקב 'וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם' ותרגם אונקלוס 'טעין ליביה ית רגלוה' - שנשא ליבו את רגליו, וכן הוא בבראשית רבה (ע, ח). כי על ידי השגת מידת האמת - שיהיה האדם מי שהוא באמת, יוכל לישא את רגליו בסוכות ובזמן השמחה, כי חוזר לשרשו למי שהוא היה מקדם ותחילה, ומתגלים כל מהותו ופנימיותו.

באמת. "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (שם, יב) - שראה והבין עד כמה גדולה מעלת האמת בה הוא דבק כל חייו, ו'מוצב ארצה' היא האמת שהייתה מושלכת בארץ כאמור, 'וראשו מגיע השמימה' - הוא מה שהחזיר והקים את האמת כמ"ש 'ראש דברך אמת'. "והנה מלאכי א-להים עולים ויורדים בו" - שראה שמדרגת האמת שהשיג כל כך נעלית עד שנעשה בזה יותר מהמלאכים.

וזהו שאמר יעקב "אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי, אין זה כי אם בית א-להים וזה שער השמים" (שם כח, טז-יז). כי כפי שכל אשר חפץ האדם לזכות ולבוא למדרגות אשר אינם שייכות לו הוא מפני שחושב שאין הקב"ה נמצא חלילה ב'מקומו' ומדרגתו, וזהו 'ואנוכי לא ידעתי', כן להיפך על ידי הדביקות באמת הוא מגלה שה' נמצא עימו ואצלו, וה'שער לשמים' ולכל המעלות נמצא אצלו ובמדרגתו, והוא יכול לילך ולהתקדם בעבודתו יתברך ובכל דבר ודבר, ויגלה את כל האוצרות הטמונות בו. ולכן נאמר תיכף "וישא יעקב רגליו" (שם כט, א) - שנעשו לו רגלים ללכת ולהתקדם.

כדי שיקבל האדם את השפע המיועד לו צריך שיהיה במקומו

וזהו שאמר הלל הזקן במסכת סוכה (דף נג ע"א) "אם אני כאן - הכל כאן, ואם אני כאן - מי כאן". "אם אני כאן" - כלומר אם האדם יודע את מקומו והוא במקומו האמיתי שלו, 'הכל כאן' - כל השפע והברכה שלו, הן בעבודת השי"ת והן במיילי דעלמא יבואו למקומו. אך 'אם אני כאן' - שאין האדם במקומו שלו, 'מי כאן' - שהוא שאלת הקב"ה לאדה"ר 'אִיפֹה'. כי הקב"ה רוצה תמיד להשפיע לאדם שפעים ברוחניות וגשמיות, אך מפני שאין הקב"ה מוצאו במקומו שיקבל את השפע, לכן אין האדם רואה בשפע והברכה.

וזהו שאמר הכתוב (בבראשית כד, א) "ואברהם זקן בא בימים, וה' ברך את אברהם בכל", וכפל את שמו של אברהם, ללמדנו שטעם מה שנמשך אצלו הברכה מהשי"ת הוא מפני שאברהם נשאר לעולם אותו אברהם, והיה תמיד 'הוא' בעצמו.

וזהו על דרך מה שאמרו במסכת מגילה (בדף יא ע"א) על הכתוב באסתר "ויהי בימי אחשוורוש ועתה אחשוורוש" שכפל הכתוב את שמו ללמד שהוא ברשעו מתחילתו ועד סופו, ולכן הקורא את המגילה למפרע לא יצא כמובא שם (בדף יז ע"א), כי כשקוראה מסיפא לרישא אפשר שיובן מכך שהיה אחשוורוש רוצה בטובת ישראל, ולכן צריך לקוראה מרישא לסיפא, בכדי שייכירו וידעו במה שמגלה הכתוב עוצם רשעותו, שאף בסופו נשאר ברשעו כבתחילה, ועל דרך זה כפל הכתוב שמו של אברהם.

הרבה נצטוונו על עבודת השי"ת בשמחה מאידך כתוב 'וחיי צער תחיה'

והנה אמרו חכמים בפרק קנין תורה (מ"ד) שכך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, ו'חיי צער תחיה', ובתורה אתה עמל. ומאידך אמר הכתוב (בדברים כח, מה-מז) "ובאו עליך כל הקללות וגו' תחת אשר לא עבדת את ה' א-להיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל", וכתב הרמב"ם בסוף הלכות לולב שאדם אשר אינו מקיים את מצוות הא-ל בשמחה יפרעו ממנו על דבר זה, וצריך לעבוד לה' ב"ה בשמחה ובחיות ובטוב לבב, וכפסוקים רבים המורים על כך, וכגון מה שאמר דוד בתהלים (ק, ב) (עבדו את ה' - בשמחה", שהשמחה היא עבודה בפני עצמה לפני השי"ת כמובא בספר אור הגנוז על תהלים (שם), וכמו שאמר האר"ז"ל שבעבודת השמחה מתגלה כל הפנימיות של המצוות כמובא בהקדמת שער המצוות, ובשער רוח"ק (דף ט ע"א). ויש להבין מה היא משמעות הדברים שאמר התנא 'וחיי צער תחיה'.

בשבתות וימים טובים נצטוונו על שמחה במאכל ומשתה ומאידך ביום הכיפורים על חמשה עיניו

ועל דרך זה יש להבין גם את החילוק בים השבת ליום הכיפורים. כי הנה בשבת קודש מתגלה כל המהות והפנימיות של ישראל, ונכנעים כל החיצונים המסתירים את מהות ישראל כמובא בזוהר תרומה (דף קלה ע"ב), ומשבת קודש נמשך טהרה ומחילה וכל השפעים והברכות כמובא במסכת שבת (בדף קיח ע"א) ובזוהר יתרו (בדף פח ע"א), ועל כן בשבת צריך לענגו במאכל ומשתה כמובא בזוהר ויקהל (בדף רד ע"ב) ולהיות בשמחה גדולה כמובא בזוהר אחרי מות (בדף ס ע"א). ומאידך ביום הכיפורים שהוא 'שבת שבתון' ויש בו מחילה וטהרה גדולה לכל ישראל כמ"ש (ויקרא טז, ל) "לפני ה' תטהרו", נצטוונו 'ועיניתם את נפשתיכם" (שם, לא) - שצריך להתענות בו בחמשה עיניו, שזהו על דרך מאמר התנא 'וחיי צער תחיה'.

מוסדות תפארת לישראל
בנשיאת תהי"צ האדמו"ר ר' שלמה בסי שליט"א

עַתָּה שַׁעֲרֵי רִצּוֹן לַהִיפְתָּח

עצרת תשובה בירושלים

מוסדות תפארת לישראל מזמינים את הציבור הקדוש
לעצרת תשובה וכנס סליחות במעמד מרנן ורבנן גדולי התורה

בהשתתפות מו"ר גאון ישראל
רבנו שלמה יהודה בארי שליט"א

הינוקא

במהלך המעמד יתקיים "סיום התורה" השנתי
של מו"ר הגאון הינוקא ומעבר לברכת חתימה טובה.

הכנס יתקיים אי"ה

ביום ראשון ז' תשרי תשפ"ג

באולמי 'ויאמר יצחק' רח' שמעון הצדיק 23

(שכונת שמואל הנביא) ירושלים

בשעה 22:00

עזרת נשים
פתוחה

בשורה משמחת יצא לאור עולם קונטרס כרם שלמה דרכי התשובה

מאור תורתו ושיעוריו של רבינו הגאון הינוקא שליט"א
הקונטרס כולל כמה משיעוריו ושיחותיו של רבינו
שנמסרו במשך השנים.

כרם
שלמה

דרכי התשובה

דרכי התשובה

ניתן להשיג אצל הרכזים ברחבי הארץ:
מיפוי הרכזים המפורט לבל עיר ועיר
ניתן לשמיעה בקו שיעורי הינוקא שלווחה 1

הרכזים הראשיים:

רכז ירושלים: הרב משה מאיר: 053-3156131

מורדכי כהן: 050-6652778

רכז מרכז הארץ: הרב יוסף קאשי: 050-4182990

רכז צפון: הרב בנידו דרעי: 050-2760538

רכז דרום: יעקב כהן: 050-4110505

לרבים השואלים תפילות יום כיפור עם רבינו הגאון הינוקא שליט"א
יתקיימו בכל שנה בירושלים עיר הקודש
לפרטים: 054-843-4755

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'
את השיעורים האחרונים ומאמר יומי.
מספר הקו 02-5-306-506
האזינו ותחי נפשכם

לציבור הקוראים היקר
הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום. ניתן לתרום בעמדות
נדרים פלוס לעמותת יד להועיל עבור 'משולחן שלמה', ולציין ההקדשה.
או בהעברה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' חשבון: 521025
שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה.
התרומה מוכרת לצרכי החזר מס (סעיף 46)